

Personliga Persson

RÖD SOM POLITIKER, GRÖN SOM PRIVATPERSON. LIVET EFTER ÅREN SOM STATSMINISTER DELAS MELLAN MEDIARÅDGIVNING MITT I STORSTADSPULSEN OCH SLITET PÅ GÅRDEN I SÖRMLAND.

GÖRAN PERSSON TALAR UT OM HUR DET ÄR ATT VARA MISSNÖJD STADSMINISTER, OM SINA PÅSTÅDDA HÄRSKARTEKNIKER OCH OM VARFÖR HAN INTE FÖLJDE SIN DRÖM OCH BLEV PRÄST.

TEXT SARA PALMQUIST FOTO ANDREAS & AMELIA LÖNNGREN WIDELL

Om man frågade den unge Göran Persson vad han ville bli som stor så fick man tre svar: Folkhögskolelärare, bonde eller präst. Nu vid 60-års ålder kan Göran Persson bocka av de två förstnämnda, men prästyrket är han osäker på om han kommer att hinna med. Dragningen till kyrkan är dock fortfarande lika stark som då i barndomens Vingåker. Det var där, i den lilla orten mitt i Sörmland, som Hans Göran Persson föddes den 20 januari 1950 som fjärde barnet i en syskonskara på fem. Pappa var byggnadsgrovarbetare och mamma hemmafru. Även om föräldrarna inte var aktiva inom politiken så var de politiskt medvetna och trogna socialdemokrater. Men föga kunde de ana att det perssonska hemmet skulle fostra en framtida partiledare och statsminister.

Göran Persson föddes som han själv uttrycker det "i rätt tid". Familjens ekonomi hade blivit bättre och till skillnad från sina äldre syskon, som måste börja arbeta direkt efter folkskolan, kunde Göran läsa vidare i realskolan. Men det var inte studierna i första hand utan istället politiken som kom att intressera honom. Ledarrollen lockade tidigt.

I skolan var Göran ordförande i elevrådet och lyckades bland annat få igenom beslutet att låta eleverna få ta med godis in i klassrummen. Och efter studietiden gick det framåt och uppåt – Göran Persson blev ordförande i SSU, sedan riksdagsledamot,

och så småningom invald i regeringen med titlar som skolminister, finansminister och slutligen statsminister, en roll som han från början inte ville ha och som de första åren gjorde honom väldigt olycklig.

Göran Persson satt dock kvar som statsminister i tio år innan han i samband med valförlusten 2006 valde att avgå från sin post. Om livet i maktens korridorer, resan tillbaka till Sörmland, kärleken till Anitra och kosten att få folk att lyssna och mycket mer pratar vi om då vi ses på mediarådgivningsbyrån JKL:s kontor i centrala Stockholm. Detta är en av Görans nuvarande arbetsplatser. För den som tror att den förre statsministern bara går hemma på gården och vallar kor måste nog tänka om.

Förutom att vara senior advisor på JKL, där han ger råd och vägledning till företag och organisationer, är Göran även rådgivare åt flera mindre företag och på väg in i styrelsen i några av dem. Han är även ordförande i statliga Svea Skog, har cirka 120 föreläsningar per år samt arbetar som bonde på gården i Torp, vid sjön Båven i Sörmland, där han bor tillsammans med hustrun Anitra, hunden Zander och ett femtiotal kor. »

FAKTA Göran Persson

ÅLDER: 60 år (född 20 januari 1949).

HAR HUS I: Torp vid Båven i Sörmland.

FAMILJ: Hustrun Anitra Steen och två döttrar.

ARBETAR SOM: Bonde, föreläsare, senior advisor på JKL och styrelseordförande i Sveaskog.

SER PÅ TV: Hundcoachen. Jag tränar själv en del med vår hund Sander.

LÄSER: Kultursidorna, lokalnyheterna och familjesidorna i Katrineholmskuriren. Nyheterna läser jag på internet i mobilen.

BLIR LYCKLIG AV: En vacker dag som denna. Hösten är fantastisk med alla färger.

BLIR UPPRÖRD AV: Snusförnuftighet och inkompetenta människor, och sådana stöter jag tyvärr på en hel del.

PÅNYTTFÖDD. Efter den politiska karriären handlar det om kontraster för Persson. Från kohage och öppna landskap till hunddagis och rusningstrafik.

» *Det låter som du har fullt upp. Har du inga planer på att slå av på arbetstakten?*

– Jag trodde att det skulle bli lindrigare efter att jag avgått som statsminister. Men jag har svårt att säga nej, så just nu arbetar jag mer än heltid. Kan jag hjälpa till så ställer jag upp. Det finns ett talesätt som min mamma brukade använda: "Vill du få något gjort, så fråga dem som har mycket att göra." Jag jobbar hårt och mycket, det har jag alltid gjort, och jag tycker det är otroligt roligt så i nuläget har jag inga planer på att trappa ner.

Men du jobbar alltså mer än heltid under veckodagarna. Hur binner du med gården och alla djur som ska skötas om. Har du och Anitra anställda som hjälper er?

– Jag arbetar två dagar i veckan på gården, det är lördag och söndag. Så det blir jobb sju dagar i veckan, men det är absolut ingen uppoffring, jag trivs med att jobba fysiskt. Jag och Anitra har 54 kor och drygt 370 hektar mark varav 150 hektar är produktiv skog och 90 hektar åker och hagmark, så givetvis behöver vi hjälp ibland. Till exempel när skogen ska avverkas så anlitar vi folk, entreprenörer, som hjälper oss. Så gör de flesta moderna bönder i dag.

*Som bonde är det kanske givet att man tittar på programmet *Bonde söker fru*?*

– Nej, jag har ju redan en fru. Däremot kanske jag borde se det för det är först nu inser jag hur lite jag egentligen kan om jordbruk och vilket tufft arbete det är. Men jag lär mig hela tiden, och intresset har funnits där länge. Jag trivs väldigt bra i skog och mark. På Harpsund hade jag tillgång till den miljön och där fick jag ett förstärkt naturintresse.

Men saknar du inte stadslivets puls?

– Jag får nog av stadens möjligheter eftersom jag är i Stockholm var och varannan dag. Jag är lyckligt lottad och längtar verkligen hem till gården när jag inte är där.

Det måste bli mycket resande för din del. Hur gör du för att vara miljövänlig – åker du kommunalt eller med bil när du reser mellan Torp och Stockholm?

– Jag åker faktiskt bil. Ibland blir det tåg men med de fria arbetstider jag har blir det svårt att boka in sig på specifika avgångar. Jag jobbar ju många gånger sent och då är det enklare att ta sig hem med bil. Men jag försöker göra vad jag kan och kör en Citroën C3, det är en miljöklassad bil som drar 0.37 liter diesel per mil.

Du och din hustru Anitra Steen har varit gifta i snart sex år. Men ni har känt varandra i lite drygt tjugo år. Vad är det som gör att ni passar så bra ihop?

– Är det så lång tid som tjugo år? Jo, sannerligen. Jag och Anitra arbetade ihop perioder och kom därför att lära känna varandra väldigt bra. Det var inget klick så där från första stund utan kärleken växte fram mellan oss. Anitra är en sällsynt viljestark dam. Hon är ofta glad, men är samtidigt stenhård. Det sistnämnda gäller även privat. Men jag behöver motstånd, så även här är jag väldigt lyckligt lottad.

Jag läste någonstans att när ni gifte er fick en astrolog sia om ert äktenskap. Hon sa bland annat att ni kommer få ett lyckligt äktenskap men att Anitra är den som bestämmer hemma hos er. Hur väl stämmer det?

– Det var kul att höra och så är det ju. Vi är två starka personer som kompletterar varandra bra, det handlar om en grundläggande respekt för den andre och att alltid vara ärliga mot varandra.

– Dessutom har jag och Anitra samma känsla för att bo på landet, så att flytta till Sörmland var något vi båda ville. Men visst är Anitra den som bestämmer. Hon är envis som få och det kan ta väldigt lång tid innan jag får som jag vill. Men det går såklart, så småningom. »

» *En politiker utan makt är en tragisk person.* «

» Efter att ha sagt detta skrattar Göran, det gör han i och för sig flera gånger under intervjun, men som den medievana person han är känner han sig också tvungen att lägga till: "Det där sista sa jag lite skämtsamt". Kanske ser han framför sig en rubrik som han inte vill ha eller så tänker han på vad Anitra kommer att tycka om hans uttalande. Hur som helst så nickar jag mot honom och säger att jag förstår.

Vi backar tillbaka till din uppväxt i 1950- och 60-talens Vingåker. Du var alltså den förste i din familj att läsa vidare i realskolan?

– Ja, så var det. Utbildning var inte något självklart i min familj eller ens i det samhälle där jag växte upp. Jag kommer från en typisk arbetarklassmiljö där kroppsarbete var fint, man skulle jobba i sitt anletes svett. I mitt barndomshem hade vi tre böcker, det ansågs farligt att läsa för mycket. Man kunde förstöra ögonen och bli konstig, förläst sades det. Men jag hamnade rätt i tiden, framförallt ekonomiskt. Mina syskon var tvungna att börja arbeta för att hjälpa till och försörja familjen.

– Men när min tur var kommen hade mina föräldrar fått stabilare ekonomi och jag fick därför möjligheten att läsa vidare i realskolan, som den förste i familjen.

Hur är kontakten med dina syskon i dag?

– Vi har kommit varandra allt närmre i allt högre ålder. Mina syskon bor alla kvar i Vingåker och jobbar där medan jag har levt ett helt annat liv än de har. Men nu när jag flyttat tillbaka till hembygden möts vi mer naturligt, det blir liksom på ett annat sätt när man bor nära varandra.

Tror du att du också stannat kvar i Vingåker om du inte hade fått plugga vidare?

– Det där har jag funderat mycket på. Förmodligen så hade jag stannat kvar i Vingåker och som de flesta andra där blivit beklädnadsarbetare eller byggnadsarbetare, troligtvis det sistnämnda. Kanske hade jag engagerat mig fackligt eller varit ombudsman, kommit in i LO och gått den vägen in i politiken. Men jag tog en sväng ut i världen istället och är nu hemma igen.

Du har ju vikt i stor sett hela ditt vuxna liv åt politiken. Men som ung ville du bli präst. Vad var det som lockade dig med prästyrket?

– Jag har alltid haft en stark dragning till kyrkan, och har det fortfarande. Jag vet inte om det är kristendomen i sig eller själva organisationen som sådan som drar, men jag

känner en väldig samhörighet och trygghet i samfundet. Dessutom tycker jag att det är underbart att vara i kyrkor och att promenera själv i tystnad på kyrkogårdar, och detta alltså redan som ung grabb. Men under min uppväxt vågade jag aldrig nämna min prästdröm, inte med min bakgrund, det hade varit att förhäva sig. I Vingåker på den tiden fanns det ingen högre än prostens, och hade jag då kommit och... nej, då hade jante slagit till.

Istället satsade du på en politisk karriär, och en enormt framgångsrik sådan. 1996 nådde du så toppen och blev då tillfrågad om att bli Sveriges statsminister och efter flera nej så sa du slutligen ja. Vad fick dig att ändra ditt beslut?

– Jag axlade uppgiften för att ingen annan ville ha den, ett enkelt svar men så var det. Jag lämnade min roll som finansminister trots att jag trivdes bra. Jag offrade mig och ställde upp, sådan är moralen i arbetarrörelsen. Jag ville inte bli statsminister och de första åren i min nya position var jag också olycklig, vilket ledde till att det inte gick så bra i början. Jag funderade på att avgå många gånger ända fram till år 2000. Men jag stod ut, så gör man. Man lämnar inte ett sådant uppdrag om man inte tvingas bort. »

»Det är inte alltid de med expertkunskap som passar bäst som ministrar.«

»Jag känner Swedbanks ordförande, men jag har inga planer på att ingå i deras styrelse, jag har nog som det är.«

» – Det är lite samma anda som i frikyrkorörelsen, man ser det som ett kall. Så jag jobbade hårt, för hårt, och kanske offrade jag för mycket för jobbet.

Jag frågar om han syftar på sin familj och dåvarande hustrun Annika Persson som han separerade från 2002. Göran sitter tyst en stund, funderar. "Bland annat", svarar han. "Men det är svårt att peka ut en enskild händelse, man vet ju inte vad som hade hänt annars heller."

Men det politiska arbetet var du ju van vid. Vad var det som du inte gillade med livet som statsminister?

– Som statsminister är du en offentlig person dygnet runt. Du ska alltid vara tillgänglig och känner dig alltid iakttagen var du än är och vad du än gör. Under tolv års tid lämnade jag aldrig Sagerska palatset utan livvakter, jag var ständigt bevakad. En sådan roll tår hårt på en som människa, det var riktigt jobbigt i perioder.

Så med andra ord är inte tiden som statsminister den personliga höjdpunkten i din karriär?

– Om jag säger så här: Det som betytt mest är att jag har varit statsminister i Sverige, och detta under en så lång tid. Det är få förunnat, och jag vet att jag har fått uppleva något alldeles enastående. Men jag tycker ändå att tiden som finansminister var mer stimulerande, det triggade mig verkligen. Men ett arbete som var riktigt kul var som föreläsare inom ABF, där jag höll fackliga kurser och utbildade metallarbetare i bland annat samhällsekonomi.

– Jag finner en otrolig glädje i att berätta, förklara och att lära ut, det är ju egentligen

det jag sysslar med nuförtiden när jag föreläser. Det kanske är lite som att stå i predikstolen. Ibland är jag väldigt nära ett förkunskande skärskilt när jag pratar om klimatfrågor. Då kan mina tal bli fyllda av värderingar och en och annan förmaning.

Miljöfrågor är något som ligger dig varmt om hjärtat har jag förstått. Har det blivit allt viktigare sedan du själv flyttade ut på landet?

– Det är möjligt att man blir mer engagerad ju närmre naturen man lever. Jag återvinner och handlar ekologiska varor så långt det är möjligt, jag tycker att de smakar bättre och har högre kvalitet. På minussidan ligger väl att jag flyger mycket. Man jag har alltid fokuserat på miljön och såg tidigt till att satsa på klimatfrågorna, bland annat genom besluten att pressa tillbaka koldioxidutsläppen. Jag förde fram det gröna folkhemmet, på den tiden var det inte hyllat men i dag är det andra toner. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi satsar på klimatpolitiken. Om fem år kommer världen att skrika efter ny teknik och ny energi, det är framtidens produkter helt klart.

Du driver själv ett jordbruk och har många kor på gården. Kossor påstås ju bidra en del till miljöförstörelsen. Hur ser du på detta?

– Ja, folk pratar om att kossor släpper ut metangas, och det gör de visserligen men kossorna var här långt före bilarna. Självklart ska man som jordbrukare göra allt man kan för att begränsa utsläppen, exempelvis inte använda sig av övergödande ämnen. Men kossor ger samtidigt mycket gödsel och i längden är jordbruket inte problemet utan lösningen i miljödebatten.

När vi ändå är inne på ämnet miljö: Jag bört att du ser upp till en naturvän, nämligen den före detta trädgårdsarbetaren och finansministern Gunnar Sträng. Men detta är väl mer för hans politiska gärning?

– Ja, han är min förebild inom politiken. Redan som barn beundrade jag honom. Vi fick tv 1960, samma år som Gunnar Sträng dominerade stort i valrörelsen. Han var otrolog på att tala och debattera. Under min tid i politiken fick jag äran att träffa honom flera gånger, det var stort.

Men om vi ser utanför politiken. Har du någon förebild där eller någon specifik person du beundrar extra mycket?

– Oj, det var en svår fråga. Jag har mött många starka människor med civilkurage. Jag måste tänka efter en stund så att det inte blir förhastat. Hmm... jo, en kvinna som jag beundrar mycket är Ellen Key. Henne har jag visserligen aldrig träffat men jag har tagit starkt intryck av vad hon utträttade. Hon pratade om 1900-talet som barnens århundrade och hade smak för sköna ting. Hon verkar ha varit en fantastisk person och en skarp debattör.

Om igen återkommer Göran Persson till det här med att prata inför människor. Han säger att han beundrar människor som har talets gåva och som får folk att lyssna. Själv har han otaliga gånger fått beröm för att vara just en god talare.

Men vad är det som gör en bra talare? Har du några tips att dela med dig av till oss som vill bli bättre?

– Först och främst, släpp tanken på att du inte kan formulera dig. »

» – Det handlar om träning och åter träning. Först måste du bestämma dig för vad du ska säga och sedan försöka få folk att lyssna. Kom ihåg att du inte ska läsa en artikel utan leverera ett budskap. Det ska vara underhållande, intressant och tankeväckande. Jag avskyr när man förstör ett tal med overhead och bilder, tal ska vara enkla och ha ett tydligt budskap. Ska jag hålla ett tal på 40 minuter så brukar jag förbereda mig åtminstone ett par timmar innan. Och då menar jag inte genom att tänka talet, du måste alltid hålla det högt för dig själv innan du går ut framför åhörarna. Min åsikt är att har du bett om uppmärksamheten, ja då ska du också leverera något.

Du har ju fått ta emot en hel del kritik för att utöva en dominant härskarteknik. Kan du hålla med om den kritiken?

– Jag har säkert varit dominant i vissa lägen och drivit saker hårt, det måste man göra som statsminister. Politik är en konfliktfylld miljö med många olika viljor. Men att jag skulle utöva någon form av härskarteknik, det tror jag inte på.

Men om det inte stämmer, varför tror du då att en del har kritiserat dig för detta, även personer inom det egna partiet?

– Tyvärr har vi hamnat i ett läge där människor som går före och tar för sig upplevs som hot. Själv är jag tacksam och glad för det ansvar jag har fått och jag är beredd att strida för det. Makt är inte viktigt för mig personligen, men en politiker utan makt är en tragisk person. Jag tror helt enkelt att de som klagat inte är särskilt tillfreds med sig själva.

I din bok "Min väg, mina val" skriver du att Erik Åsbrink är en fyrkantig politiker och i Eric Fichtelius dokumentärserie "Ord förande Persson" säger du att Mona Sablin inte är någon tänkare direkt – hårda ord mot några av dina närmaste medarbetare. Vad har du fått för reaktion på detta?

– Inte någon egentligen. Det är ytterst sällan man svarar på sådant, jag gör inte heller det. Erik Åsbrink är på många sätt en lysande begåvning, bland annat en god nationalekonom, men som politiker är han rätt fyrkantig. Och när det gäller Mona så var det ju fäntigt hur det visades i dokumentären, kritiken var ju klippt ur sitt sammanhang. Jag tycker att Mona är en tillgång och en styrka för partiet, det var ojust att visa programmet så där.

Du går även till hårt angrepp mot Carl Bildt i din bok. Är du av samma åsikt i dag?

– Carl Bildts sätt att sköta landet som statsminister 1991-94 var en katastrof. Då finner jag honom mer lämplig i den roll han har i dag som utrikesminister.

Flera av de ministrar du tillsatte under din tid som satsminister har blivit hårt ansatta i media, exempelvis Bosse Ringholm som av dig utsågs till finansminister trots att han saknar utbildning i ekonomi. Hur gick det ihop egentligen?

– När man utser ministrar så väljer man ett lag. En regering består av 20-22 personer, och i en sådan miljö är det ytterst viktigt att välja folk som passar bra ihop. Det är inte alltid de med expertkunskap som passar bäst som ministrar, se bara på Gunnar Sträng som var trädgårdsarbetare innan han blev politiker. Och ekonomi är inte så svårt, det lär man sig snabbt.

– Det svåra är att förstå vad som ska göras och få det gjort. Det krävs talang att kunna kommunicera ut budskapet och komma fram till ett beslut.

Är det vad som utmärker en bra politiker, att kunna kommunicera och fatta beslut?

– Ja, bland annat. Men givetvis måste man även ha känsla för tajming, och förstå när det är rätt läge. Man kan jämföra det med en bra fotbollsspelare. Du måste träffa bollen när den kommer och få iväg ett bra skott. Leif Pagrotsky är ett exempel på en sådan politiker, han står ofta på rätt ställen och detsamma gäller Eskil Erlandsson. »

»Jag tycker att Anders Borg ska ha erkännande för det han gör.«

» Och Mona Sablin, vad tycker du om hennes sätt att leda Socialdemokraterna?

– Mona gör vad hon rimligen kan göra. Jag tror att hon kommer ta över regeringsansvaret nästa år. Ju närmare valet vi kommer desto bättre mobiliserade kommer Socialdemokraterna att bli. Jag och Mona träffas ungefär två gånger per termin och pratar om större frågor och skeenden. Det är ungefär lika ofta som jag och Ingvar Carlsson träffades. Jag tycker att det räcker bra så, det är pinsamt när gamla före detta politiker tränger sig på och lägger sig i.

Men i nuläget är det ju inte Socialdemokraterna som styr Sverige. Hur tycker du att regeringen/alliansen sköter sig?

– Jag tycker att det är märkligt hur man har släppt iväg arbetslösheten så långt som den har gått idag. Man har för låga ambitioner, särskilt kring ungdomsarbetslösheten. Dessutom tycker jag att man håller en alltför låg profil kring den svenska bilindustrin. Vad ska hända där? Men jag tycker att Anders Borg ska ha erkännande för det han gör. Som du hör, det är vatten och vin blandat.

Slutligen, huvuden har fallit i Swedbanks styrelse de senaste veckorna, och bland annat du har pekats ut som tänkbar efterträdare på styrelseordförandeposten. Är det något som lockar?

– Jag har sett att det spekuleras och det är lite roligt. Jag känner Swedbanks ordförande

Carl Eric Stålberg men jag har inga planer på att ingå i deras styrelse, jag har nog som det är.

När vi ändå är inne på ämnet. Hur ser du på de bonusar och fallskärmar som storföretagen många gånger kritiserats för?

– Jag är inte motståndare till rimliga löner, och inte heller till bonusar, så länge man kan förklara hur man kommit fram till dessa. Det måste vara logiskt, och det finns ju exempel på många stora företag som klarar sig utmärkt utan bonussystem. Det är lite märkligt och föga sannolikt att tro att ledande chefer som redan sitter på miljonlöner skulle prestera bättre med bonussystem. Ska man nu ha bonussystem, varför inte dela ut dem till stora personalgrupper istället för enskilda personer.

Solen lyser rakt in i det lilla konferensrummet där jag och Göran sitter. Det är varmt och kvavt, och när Göran efter en och en halv timme påpekar detta så förstår jag att det är dag att runda av vårt samtal. I ett intilliggande rum har fotograferna fått sin utrustning på plats. Göran meddelar att det max får ta tio minuter. Fotografen ler stressat, lite mer tid än så skulle nog behövas. Men Göran kan absolut inte stanna längre utan förklarar att han måste hämta på dagis. ”Ja, alltså min hund Sander, han är på hunddagis”, tillägger han. ”Jag har aldrig haft hund tidigare, men Sander är redan en del av familjen. Och det är precis som när man hade barnen på dagis, man undrar hur dagen har varit, hoppas att han har kompisar och att ingen varit elak mot honom.”

Knappt en vecka senare ses vi igen, för att ta fler bilder, och Göran föreslår att vi ska ta bilderna på kontorets takterrass. Visserligen inte i kohagen på landet, men i alla fall utomhus. Där han allra helst vill vara. ●

